

ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

- **Δευτερόκλιτα** ονομάζονται τα επίθετα των οποίων το αρσενικό λήγει σε -ος και ακολουθεί τη β' κλίση ουσιαστικών: π.χ νέος, σοφός. Στα δευτερόκλιτα επίθετα, το αρσενικό λήγει σε -ος (π.χ. ὁ νέος) και το ουδέτερο σε -ον (π.χ. τό νέον)· και οι δύο τύποι ακολουθούν τη β' κλίση ουσιαστικών: ὁ νέος → ὁ ἄνθρωπος / τό νέον → τό δῶρον.
- **Το θηλυκό** διαφοροποιείται, ακολουθώντας την α' κλίση ουσιαστικών. Πιο συγκεκριμένα:
α. Εάν πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού υπάρχει **σύμφωνο, εκτός από το -ρ-** (π.χ. ὁ καλ-ός), τότε σχηματίζω το θηλυκό του επιθέτου με την κατάληξη -η: ὁ καλός → ἡ καλή.
β. Εάν πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού υπάρχει **φωνήεν** (π.χ. ὁ ἅγιος), **δίφθογγος** (π.χ. ὁ δίκαιος) ή **το σύμφωνο -ρ-** (π.χ. ὁ καθαρός), τότε σχηματίζω το θηλυκό του επιθέτου με την κατάληξη -α: ὁ ἅγιος → ἡ ἁγία, ὁ δίκαιος → ἡ δικαία, ὁ καθαρός → ἡ καθάρα.
ΠΡΟΣΟΧΗ! Στην περίπτωση αυτή, το -α που χρησιμοποιώ για να σχηματίσω το θηλυκό, είναι μακρό, γι' αυτό και **κατεβαίνει ο τόνος**¹ π.χ. ὁ δίκαιος → ἡ δικαία (ΟΧΙ: ἡ δίκαιη)!

	αρσενικό			θηλυκό			ουδέτερο		
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ									
ονομ.	ὁ	σοφός ²	δίκαιος	ἡ	σοφή ³	δικαία ⁴	τό	σοφόν ⁵	δίκαιον
γεν.	τοῦ	σοφοῦ	δικαίου	τῆς	σοφῆς	δικαίας	τοῦ	σοφοῦ	δικαίου
δοτ.	τῷ	σοφῷ	δικαίῳ	τῇ	σοφῇ	δικαίᾳ	τῷ	σοφῷ	δικαίῳ
αιτ.	τόν	σοφόν	δίκαιον	τήν	σοφήν	δικαίαν	τό	σοφόν	δίκαιον
κλητ.	ὦ	σοφέ	δίκαιε	ὦ	σοφή	δικαία	ὦ	σοφόν	δίκαιον
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ									
ονομ.	οἱ	σοφοί	δίκαιοι	αἱ	σοφαί	δίκαιαι	τά	σοφά	δίκαια
γεν.	τῶν	σοφῶν	δικαίων	τῶν	σοφῶν	δικαίων	τῶν	σοφῶν	δικαίων
δοτ.	τοῖς	σοφοῖς	δικαίοις	ταῖς	σοφαῖς	δικαίαις	τοῖς	σοφοῖς	δικαίοις
αιτ.	τούς	σοφούς	δικαίους	τάς	σοφάς	δικαίας	τά	σοφά	δίκαια
κλητ.	ὦ	σοφοί	δίκαιοι	ὦ	σοφαί	δίκαιαι	ὦ	σοφά	δίκαια

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Αφού μελετήσετε τον πίνακα της θεωρίας, να επιλέξετε τους σωστούς τύπους:

0. το θηλυκό του επιθέτου ὁ σεμνός είναι:

α. ἡ σεμνά

β. ἡ σεμνή

1. το θηλυκό του επιθέτου ὁ πονηρός είναι:

α. ἡ πονηρή

β. ἡ πονηρά

1 Εφαρμόζεται ο κανόνας τονισμού: Όταν η λήγουσα είναι μακρά, η προπαραλήγουσα δεν τονίζεται, αλλά ο τόνος πηγαίνει ένα βήμα δεξιά, στην παραλήγουσα.

2 Κλίνεται όπως τα αρσενικά της β' κλίσης (π.χ. ὁ ἄνθρωπος).

3 Κλίνεται όπως τα θηλυκά της α' κλίσης (π.χ. ἡ κόμη).

4 Κλίνεται όπως τα θηλυκά της α' κλίσης (π.χ. ἡ πολιτεία).

5 Κλίνεται όπως τα ουδέτερα της β' κλίσης (π.χ. τό δῶρον).

2. το ουδέτερο του επιθέτου ό ύψηλός είναι:
 - α. τό ύψηλόν
 - β. τό ύψηλό
3. το θηλυκό του επιθέτου ό πλούσιος είναι:
 - α. ή πλούσια
 - β. ή πλουσία
4. η γενική πληθυντικού του επιθέτου ό γενναϊός είναι:
 - α. τών γενναίων
 - β. τών γενναιών
5. η γενική πληθυντικού του επιθέτου ή γενναία είναι:
 - α. τών γενναιών
 - β. τών γενναίων
6. η γενική πληθυντικού του επιθέτου τό γενναϊόν είναι:
 - α. τών γενναίων
 - β. τών γενναιών
7. το θηλυκό του επιθέτου ό άρχαϊός είναι:
 - α. ή άρχαϊα
 - β. ή άρχαία

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ								
ΘΕΤΙΚΟΣ			ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ			ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ		
αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
δίκαιος	δικαία	δίκαιον	δικαιότερος	δικαιοτέρα	δικαιότερον	δικαιότατος	δικαιοτάτη	δικαιότατον
ιέρως	ιέρα	ιρόν	ιρώτερος	ιρωτέρα	ιρώτερον	ιρώτατος	ιρωτάτη	ιρώτατον

Η επιλογή μεταξύ -ο- και -ω- για τις καταλήξεις των παραθετικών των δευτερόκλιτων επιθέτων εξαρτάται από το εάν η παραλήγουσα του επιθέτου στο θετικό βαθμό είναι μακρά ή βραχεία:

ΚΑΝΟΝΑΣ Α: Εάν η παραλήγουσα του επιθέτου είναι **μακρά** (π.χ. ξηρός), στα παραθετικά του επιθέτου **χρησιμοποιείται -ο-** (ξηρότερος, ξηρότατος).

ΚΑΝΟΝΑΣ Β: Εάν η παραλήγουσα του επιθέτου είναι **βραχεία** (π.χ. σοφός), στα παραθετικά του επιθέτου **χρησιμοποιείται -ω-** (σοφώτερος, σοφώτατος).

ΠΡΟΣΟΧΗ! Ειδική περίπτωση αποτελεί η «θέσει μακρά» παραλήγουσα. Θέσει μακρά θεωρείται μια συλλαβή που έχει βραχύ φωνήεν, αλλά ακολουθούν δύο ή περισσότερα σύμφωνα (π.χ. σεμνός) ή ένα διπλό σύμφωνο (δηλ. -ψ-, -ξ-, -ζ-) (π.χ. ένδοξος). Στην περίπτωση αυτή, το βραχύ φωνηέν λαμβάνεται ως ΜΑΚΡΟ: π.χ. στο σεμνός, το -ε- της συλλαβής σε- θεωρείται μακρό, διότι ακολουθούν δύο σύμφωνα (-μν-). Επομένως, ισχύει ο κανόνας Α και χρησιμοποιείται -ο-: σεμνός → σεμνότερος → σεμνότατος.

- **ΠΡΟΣΟΧΗ!** Έχουν το **δίχρονο** της παραλήγουσας **μακρό** τα επίθετα:

ισχυρός: ισχυρότερος, ισχυρότατος.

- **ΠΡΟΣΟΧΗ!** Έχουν το **δίχρονο** της παραλήγουσας **βραχύ** τα επίθετα:

δυνατός → δυνατώτερος, δυνατώτατος / ήσυχος → ήσυχώτερος, ήσυχώτατος

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

2. Αφού μελετήσετε τον πίνακα της θεωρίας, να επιλέξετε τους σωστούς τύπους:

0. ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ του επιθέτου ό νέος είναι:
 - α. νεώτερος
 - β. νεώτατος
1. ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ του επιθέτου πονηρός είναι:
 - α. πονηρότερος
 - β. πονηρώτερος
2. ο ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ του επιθέτου πτωχός είναι:
 - α. πτωχώτατος
 - β. πτωχότατος
3. ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ του επιθέτου ένδοξος είναι:
 - α. ένδοξώτερος
 - β. ένδοξότερος
4. ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ στο ουδέτερο του επιθέτου σοφός είναι:
 - α. σοφώτερο
 - β. σοφώτερον
5. ο ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ του επιθέτου σεμνός είναι:
 - α. σεμνότατος
 - β. σεμνώτατος
6. ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ στο θηλυκό ύψηλός είναι:
 - α. ύψηλότερη
 - β. ύψηλοτέρα

ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

	ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
	ΑΡΣΕΝΙΚΟ	ΘΗΛΥΚΟ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ
ονομαστική	βαθύς	βαθειᾶ ⁶	βαθύ
γενική	βαθέος	βαθείας	βαθέος
δοτική	βαθεῖ	βαθεία	βαθεῖ
αιτιατική	βαθύν	βαθειᾶν	βαθύ
κλητική	βαθύ	βαθειᾶ	βαθύ
	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
	ΑΡΣΕΝΙΚΟ	ΘΗΛΥΚΟ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ
ονομαστική	βαθεῖς	βαθειᾶι	βαθέα
γενική	βαθέων	βαθειῶν	βαθέων
δοτική	βαθέσι	βαθείαις	βαθέσι
αιτιατική	βαθεῖς	βαθείας	βαθέα
κλητική	βαθεῖς	βαθειᾶι	βαθέα

6 Το -α στην κατάληξη του θηλυκού είναι βραχύ.

	ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
	ΑΡΣΕΝΙΚΟ / ΘΗΛΥΚΟ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ	ΑΡΣΕΝΙΚΟ / ΘΗΛΥΚΟ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ
ονομ.	εὐσεβής ⁷	εὐσεβής	σώφρων ⁸	σῶφρον
γεν.	εὐσεβοῦς	εὐσεβοῦς	σώφρονος	σώφρονος
δοτ.	εὐσεβεῖ	εὐσεβεῖ	σώφρονι	σώφρονι
αιτ.	εὐσεβῇ	εὐσεβής	σώφρονα	σῶφρον
κλ.	εὐσεβές	εὐσεβές	σῶφρον	σῶφρον
	ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
	ΑΡΣΕΝΙΚΟ / ΘΗΛΥΚΟ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ	ΑΡΣΕΝΙΚΟ / ΘΗΛΥΚΟ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ
ονομ.	εὐσεβεῖς	εὐσεβῇ	σώφρονες	σώφρονα
γεν.	εὐσεβῶν	εὐσεβῶν	σωφρόνων	σωφρόνων
δοτ.	εὐσεβέσι	εὐσεβέσι	σώφροσι	σώφροσι
αιτ.	εὐσεβεῖς	εὐσεβῇ	σώφρονας	σώφρονα
κλ.	εὐσεβεῖς	εὐσεβῇ	σώφρονες	σώφρονα

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

3. Για κάθε κενό στις παρακάτω προτάσεις σας δίνονται δύο επιλογές. Να επιλέξετε τη σωστή με βάση τα άρθρα ή τις οδηγίες σε παρένθεση:

1. Ὁ σοφός βέλος ἔχει τόν _____ (α. ὀξύν / β. ὀξύ) λόγον.
2. Ἡ διά τοῦ ὄρους ὁδός ἐστί _____ (α. τραχεῖαν / β. τραχεῖα).
3. Φύλαττε τό μέν σῶμα _____ (α. ὑγιής / β. ὑγιές) τήν δέ ψυχήν _____ (α. εὐσεβεῖ / β. εὐσεβῇ).
4. Οὐκ ἐστέ _____ (να επιλέξετε το επίθετο μνήμων στην ονομαστική πληθυντικού: α. μνήμονες / β. μνήμωνες) τῶν ὑπό τῶν θεῶν παρεχομένων ἀγαθῶν.
5. Πολλάκις οἱ πλούσιοι οὐκ ἔχουσι θυμόν (=καρδιά) _____ (να επιλέξετε το επίθετο ἐλεήμων στην αιτιατική ενικού: α. ἐλεήμονος / β. ἐλεήμονα).

4. Δίνονται δύο τύποι επιθέτων: ο τύπος πλήρη (> πλήρης) και ο τύπος ἐλεῆμον (> ἐλεήμων). Να γίνουν οι αντιστοιχίσεις. ΠΡΟΣΟΧΗ! Κάθε στοιχείο της στήλης Α συνδέεται με 3 της στήλης Β!

A

1. πλήρη
2. ἐλεῆμον

B

- α. ουδέτερο, αιτιατική ενικού
- β. θηλυκό, αιτιατική ενικού
- γ. αρσενικό, κλητική ενικού
- δ. ουδέτερο, ονομαστική ενικού
- ε. ουδέτερο, αιτιατική πληθυντικού
- στ. αρσενικό, αιτιατική ενικού

⁷ Το θέμα λήγει σε εσ- (εὐσεβεσ-). Το βλέπουμε στην κλητική ενικού αρσ./θηλ. και στον ενικό του ουδέτερου.

⁸ Το θέμα λήγει σε ον- (σώφρον-). Το βλέπουμε στην κλητική ενικού αρσ./θηλ. και στον ενικό του ουδέτερου.

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Ας δούμε τις **βασικές καταλήξεις** των παραθετικών για τα τριτόκλιτα επίθετα:

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ			
	ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
αρσενικό	εὐσεβής	εὐσεβέστερος	εὐσεβέστατος
θηλυκό	εὐσεβής	εὐσεβεστέρα	εὐσεβεστάτη
ουδέτερο	εὐσεβές	εὐσεβέστερον	εὐσεβέστατον
	ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ
αρσενικό	σώφρων	σωφρονέστερος	σωφρονέστατος
θηλυκό	σώφρων	σωφρονεστέρα	σωφρονεστάτη
ουδέτερο	σῶφρον	σωφρονέστατον	σωφρονέστατον

Ας δούμε κάποιους ανώμαλους σχηματισμούς:

θετικός	συγκριτικός	υπερθετικός
ἀγαθός	ὁ, ἡ ἀμείνων, τὸ ἄμεινον	ἄριστος, -η, -ον
	ὁ, ἡ βελτίων, τὸ βέλτιον	βέλτιστος, -η, -ον
	ὁ, ἡ κρείττων, τὸ κρεῖττον	κράτιστος, -η, -ον
	ὁ, ἡ λῶων, τὸ λῶον	λῶστος, -η, -ον
κακός	ὁ, ἡ κακίων, τὸ κάκιον	κάκιστος, -η, -ον
	ὁ, ἡ χείρων, τὸ χεῖρον	χείριστος, -η, -ον
καλός	ὁ, ἡ καλλίων, τὸ κάλλιον	κάλλιστος, -η, -ον
μέγας	ὁ, ἡ μείζων, τὸ μεῖζον	μέγιστος, -η, -ον
μικρός	ὁ, ἡ ἐλάττων, τὸ ἔλαττον	ἐλάχιστος, -η, -ον
ὀλίγος	ὁ, ἡ μείων, τὸ μεῖον	ὀλίγιστος, -η, -ον
πολύς	ὁ, ἡ πλείων, τὸ πλεόν	πλεῖστος, -η, -ο

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

5. Αφού μελετήσετε τον πίνακα της θεωρίας, να επιλέξετε τους σωστούς τύπους:

- ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ του επιθέτου εὐδαίμων είναι:
 - εὐδαιμονέστερος
 - εὐδαιμωνέστερος
- ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ του επιθέτου ἀληθής στο θηλυκό είναι:
 - ἀληθέστερη
 - ἀληθεστέρα
- ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ του επιθέτου μέγας στο ουδέτερο είναι:
 - μείζων
 - μεῖζον
- ο ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ του επιθέτου ἀγαθός στο αρσενικό είναι:
 - ἄριστος
 - βέλτιστος
- ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ του επιθέτου κακός στο αρσενικό είναι:
 - κάκιστος
 - χείριστος

6. ο ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ του επιθέτου καλός στο αρσενικό είναι:

- α. καλίων
β. καλλίων

6. Να συμπληρωθούν τα κενά στον παρακάτω πίνακα:

θετικός	συγκριτικός	υπερθετικός
.....	ὁ, ἡ ἀμείνων, τὸ ἄμεινον	, -η, -ον
	ὁ, ἡ βελτί.....ν, τὸ βέλτι.....ν	, -η, -ον
	ὁ, ἡ κρείττων, τὸ κρεῖττον	κράτιστος, -η, -ον
	ὁ, ἡ λῶων, τὸ λῶον	λῶστος, -η, -ον
κακός	ὁ, ἡ κακί.....ν, τὸ κάκι.....ν	κάκιστος, -η, -ον
	ὁ, ἡ χείρων, τὸ χεῖρον	, -η, -ον
.....	ὁ, ἡ καλλί.....ν, τὸ κάλλι.....ν	, -η, -ον
.....	ὁ, ἡ, τὸ μεῖζον	, -η, -ον
μικρός	ὁ, ἡ ἐλάττων, τὸ ἔλαττον	, -η, -ον
ὀλίγος	ὁ, ἡ μεί.....ν, τὸ	ὀλίγιστος, -η, -ον
.....	ὁ, ἡ πλείων, τὸ	πλεῖστος, -η, -ον

θετικός	συγκριτικός	υπερθετικός
.....	ἄμεινον, βέλτιον, κρεῖττον	, βέλτιστα, κράτιστα
.....	χεῖρον, κάκιον	χείριστα, κάκιστα
.....	κάλλιον	κάλλιστα
μάλα	μᾶλλον	
ὀλίγον	, ἔλαττον, ἥττον	ὀλίγιστα,, ἥκιστα
.....		πλεῖστον, πλεῖστα

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
ονομ.	πολύς	πολλή	πολύ	μέγας	μεγάλη	μέγα
γεν.	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ	μεγάλου	μεγάλης	μεγάλου
δοτ.	πολλῶ	πολλῇ	πολλῶ	μεγάλῳ	μεγάλῃ	μεγάλῳ
αιτ.	πολύν	πολλήν	πολύ	μέγαν	μεγάλην	μέγα
κλητ.	πολύ	πολλή	πολύ	μέγα	μεγάλη	μέγα
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
ονομ.	πολλοί	πολλαί	πολλά	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα
γεν.	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν	μεγάλων	μεγάλων	μεγάλων
δοτ.	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς	μεγάλοις	μεγάλαις	μεγάλοις
αιτ.	πολλούς	πολλάς	πολλά	μεγάλους	μεγάλας	μεγάλα
κλητ.	πολλοί	πολλαί	πολλά	μεγάλοι	μεγάλαι	μεγάλα

